

דיני ומנהגי חב"ד לעשרה בטבת מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג רב הישוב עומר, ובאדיבות גליון 'התקשרות' של צעירי-חב"ד. יום עשרה בטבת הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות □ "ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות". (לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 464)

יום ראשון

עשרה בטבת

תענית ציבור.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה.

עלות השחר בתל-אביב: 4:28.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים.

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים". ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'.

סליחות:

אומרים אותן בעמידה, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

המנהג לאומרן אחרי שמונה-עשרה, בסדר דלהלן:

אשמנו / א-ל ארך אפים / נפילת אפיים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה / א-ל מלך / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אבן הראשה / א-ל מלך / אבותי כי בטחו / א-ל מלך / זכור רחמך / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו / הרשענו ופשענו / משיח צדקך / א-ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני / 'אבינו מלכנו' הארוך, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר'] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה. קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם – יעלה.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א-ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ורק לאחר שסיים הציבור אומרם הקורא בתורה. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים-ב כה,א-ג. ירמיה לט,א. נב,ד-ה. יחזקאל כד).

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום.

תפילת מנחה:

"בשעה מאוחרת". סדרה: וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה,ו – נח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, תפילת שמונה-עשרה.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'יהיו לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'.

הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו, רק אם התפילה היא לאחר פלג המנחה (היום באזור המרכז: 3:44). וכשאין נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

תחנון, 'אבינו מלכנו', קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי-אפשר לפעול זאת – על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש"עיקר התשובה בלב" – הרי "מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה".

צאת הכוכבים בתל-אביב: 5:13.

תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין, יש להתחיל ערבית כך, שיגיעו בשעה זו לקריאת-שמע, ולפחות – שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת-שמע בזמנה.